TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ (İİK M.277 vd.) KONUSUZ KALMASI(*)

Arş. Gör. **Melih IŞIK**(**)

Öz

Kural olarak borçlu, dürüstlük kuralı gereği (MK m.2/1) borçlarını tam ve zamanında ifa etmelidir. Buna karşın borçlu, rızaî olarak borcunu ifa etmediği gibi, alacaklının cebri icra prosedürüyle alacağını elde etmesine mâni olmak amacıyla malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunabilmektedir. Kanun koyucu, bu tarz tasarruf işlemlerinin alacaklı bakımından iptali için İcra ve İflâs Kanunu m.277 vd. hükümlerde tasarrufun iptali davasını düzenlemiştir. Bu dava ile alacaklı, belirli tasarruflar sonucu borçlunun cebri icra alanından çıkardığı malvarlığı değerleri üzerinde haciz ve satış talep etme yetkisi elde edebilmekte yahut borçlunun bazı tasarruflarının kendisi bakımından iptalini talep etmektedir.

Tasarrufun iptali davası ile üçüncü kişinin malvarlığı etkilendiğinden, tasarrufların hangi hallerde iptale tabi olduğu kanunî düzenlemelerle öngörülmektedir. Somut olayın kanunî düzenlemelerdeki koşul vakıaları karşılaması halinde dava kabul edilecek, aksi halde ise esasa ilişkin nedenlerle dava reddedilebilecektir. Dava şartlarında eksiklik olması halinde ise, davanın reddi usulî nedene dayanır. Bu ihtimallerden başka, davanın farklı şekilde sona ermesi de mümkündür. Davanın görüldüğü esnada yargılama dışında meydana gelebilecek bazı olaylar neticesinde, esas hakkında karar verilme gereği ortadan kalkabilir. Bu halde, dava konusuz kalmıştır. Daha açık bir ifade ile yargılama dışında gerçekleşen bu olay ile, dava ile elde edilmek istenen neticeye yargılama dışında ulaşılmış yahut ulaşılma imkânı kalmamıştır. Bu sebeple artık davanın esas bakımdan incelenmesi için bir neden bulunmamaktadır.

Çalışmamızın ana çerçevesi, tasarrufun iptali davasında davanın konusuz kalmasıdır. İlk olarak tasarrufun iptali davasına özgü olarak davanın konusuz kalmasına neden olan olaylar tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu olayların tespitinde, çoğunlukla yargı içtihatları göz önüne alınacaktır. Davanın konusuz kalması üzerine, bu olgunun davaya getirilmesi gerekmektedir. Mahkeme davanın konusuz kaldığını tespit etmişse Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1 uyarınca karar verilmesine yer olmadığı kararı ile yargılamayı sona erdirecektir. Bu kararın hukukî niteliğine dair inceleme yapıldıktan sonra, yargılama giderlerine nasıl hükmedilmesi gerektiği incelenerek çalışmamız sona erecektir.

Anahtar Kelimeler

Tasarrufun İptali Davası, Davanın Konusuz Kalması, Karar Verilmesine Yer Olmadığı Kararı, İcra ve İflâs Hukuku, Medenî Usul Hukuku.

1982 HUKUK FAKÜLTESİ

(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 31.08.2022 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 11.11.2022, DOI No: 10.54704/akdhfd.1168853.

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi'nde 04-06 Temmuz 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen *Uluslararası Akdeniz Hukuk Kongresi*'nde sözlü olarak sunulan ve Sempozyum Kitabı'nda özeti yayınlanan bildirinin genişletilmiş, geliştirilmiş ve makale formuna dönüştürülmüş halidir.

(**) Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı / Antalya-Türkiye.
E-posta: melihisik17@gmail.com,
Orcid Id: https://orcid.org/0000-0001-8072-521X.

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)"

NO NEED TO ADJUDICATE IN ACTIO PAULIANA

Abstract

As a rule, the debtor should fulfill his/her debts fully and on time, in accordance with the rule of good faith (Civil Code Art. 2/1). But the deptor may not the debt consentingly and may also dispose of his/her assets in order to prevent the creditor from obtaining the debt through forced enforcement procedure. Law-maker has regulated Actio Pauliana for the cancellation of such act of disposal in terms of the creditor in Enforcement and Bankruptcy Code m.277 ff. The creditor demands with this action the authority to demand attachment and forced sale on the assets that the debtor has removed from the enforcement area as a result of certain dispositions, or cancellation of some of the debtor's disposal in terms of himself/herself.

Since the goods belonging to third parties are affected by Actio Pauliana, the legal regulations stipulate in which cases the disposals are subject to cancellation. If the concrete case meets the conditions in the legal regulations, the case is accepted. Otherwise the case is dismissed. In case of deficiencies in the cause of action, the dismissal of action is based on procedural grounds. Apart from these possibilities, it is also possible for the case to end differently. As a result of some events that may occur outside during the proceeding, there is no need to decide on the merits. In this case, the action is devoid of essence. More clearly, with this event that took place out of proceeding, the desired result with the suit was reached outside the proceeding or not possible to be achieved. Therefore, there is no reason to examine the case on the merits.

The main framework of our study is devoid of essence in Actio Pauliana. Firstly it will be tried to determine the events that cause the devoid of essence, specific to Actio Pauliana. In the determination of these events, mostly judicial decisions will be taken into account. After the devoid of essence has occured, these event must be taken in the proceeding. If the court determines the devoid of essence, it ends the proceeding with decision of no need to Adjudicate accordings to Civil Procedure Code Art. 331/2. After examining the legal character of this decision type, it will be examined how to decide on litigation expenses and our study will come to a close.

Keywords

Actio Pauliana, Devoid of Essence, Decision of No Need to Adjudicate, Debt Enforcement and Bankruptcy Law, Civil Procedure Law.

Extended Abstract

As a rule, the debtor should fulfill his/her debts fully and on time, in accordance with the rule of good faith (Civil Code Art. 2/1). But the deptor may not the debt consentingly and may also dispose of his/her assets in order to prevent the creditor from obtaining the debt through forced enforcement procedure. Law-maker has regulated Actio Pauliana for the cancellation of such act of disposal in terms of the creditor in Enforcement and Bankruptcy Code m.277 ff. The creditor demands with this action the authority to demand attachment and forced sale on the assets that the debtor has removed from the enforcement area as a result of certain dispositions, or to cancellation of some of the debtor's disposal in terms of himself/herself.

Since the goods belonging to third parties are affected by Actio Pauliana, the legal regulations stipulate in which cases the disposals are subject to cancellation. If the concrete case meets the conditions in the legal regulations, the case is accepted. Otherwise the case is dismissed. In case of deficiencies in the cause of action, the dismissal of action is based on procedural grounds. Apart from these possibilities, it is also possible for the case to end differently. As a result of some events that may occur outside during the proceeding, there is no need to decide on the merits. In this case, the action is devoid of essence. More clearly, with this event that took place out of proceeding, the desired result with the suit was reached outside the proceeding or not possible to be achieved. Therefore, there is no reason to examine the case on the merits.

One of these situations is the performance of the pecuniary debt that demanded through debt enforcement proceeding. According to Art. 281/3 the case is dismissed with payment of the debt, but in fact that, it is devoid of essence. The plaintiff has no legal interest in Actio Pauliana anymore. The same result will occur if the assets whose cancellation is requested has been sold by the debtor's creditors through forced sale by auction. If there is no share of defendant (third person) after auction, there is no need to trial. However, if the assets has been sold by the defen-

dant (third person) or his/her creditors through forced sale, the plaintiff may demand compensation in the same Actio Pauliana. The existence of definitive or temporary proof of insolvency about debtor in Actio Pauliana is a special cause of action. That certificate proves that the debtor does not have attachable assets and rights and it allows to file an action for annulment the transferred assets. If the proof of insolvency is cancelled or the debtor acquires the assets during the trial, it can occur devoid of essence. In these situaitons the conflict between the parties has ended out of case, but the court's decision is necessesary for the formal ending of the case. Also the decision must include litigation expenses.

The main framework of our study is devoid of essence in Actio Pauliana. Firstly it will be tried to determine the events that cause the devoid of essence, specific to Actio Pauliana. In the determination of these events, mostly judicial decisions will be taken into account. After the devoid of essence has occured, these event must be taken in the proceeding. If the court determines the devoid of essence, it ends the proceeding with decision of no need to Adjudicate accordings to Civil Procedure Code Art. 331/2. After examining the legal character of this decision type, it will be examined how to decide on litigation expenses and our study will come to a close.

GİRİŞ

Tasarrufun iptali davası, Türk hukukunda 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu[1] (İİK) m.277 vd. hükümlerde, İsviçre hukukunda ise İcra ve İflâs Kanunu[2] (SchKG) m.285 vd. hükümlerde düzenlenmektedir. Bu davadaki yargılama usulünü düzenleyen İcra ve İflâs Kanunu m.281/3'te, "*Davalılardan herhangi biri davacının alacağını ödediği takdirde, dava reddolunur. Bu halde hâkim, duruma göre her birini masrafla ilzam veya bu masrafı aralarında takdir ettiği surette taksim eder*." düzenlenmesine yer verilmiştir. İsviçre hukukunda ise bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır.

Alacak davalarında dava devam ettiği esnada alacağın ödenmesi, davanın konusuz kalmasına neden olarak gösterilen en temel örneklerdendir[3]. Ancak kanun koyucu, İcra ve İflâs Kanunu m.281/3'te davanın reddedileceğini düzenlemekte, yargılama giderlerinin tayininde ise hâkime takdir yetkisi vermektedir. Ödeme halinde verilecek karar farklı belirtilmiş olsa da davanın konusuz kalması halinde yargılama giderlerinin nasıl paylaştırılması gerektiği 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda[4] düzenlenen m.331/1 hükmü ile benzerlik arz etmektedir. Şu hâlde İcra ve İflâs Kanunu m.281/3 ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1 arasında tam bir uyum olmadığı görülmektedir. Bu çalışma ile amacımız, tasarrufun iptali davası özelinde, başta borcun ödenmesi ve başkaca davanın konusuz kalmasına neden olacak gelişmelerin tespiti ile üzerine derdest davaya etkilerinin belirlenmesidir.

---

1 RG 2128 S. 19/6/1932 T.

2 AS 11 529.

3 Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü* (İstanbul: Demir Demir, 2001), 3015; Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt 1*, (Ankara: Yetkin, 2020), 882; Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, (Ankara: Yetkin, 2014), 965; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, (İstanbul. Oniki Levha, 2020), 443; Süha Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2021), 1181; Felix Addor, *Die Gegenstandslosigkeit des Rechtsstreits*, (Bern: Stämpfli, 1997), 68; Adrian Staehelin, Daniel Staehelin ve Pascal Grolimund, *Zivilprozessrecht*. (Zürich: Schulthess, 2019), §23 Rn. 32; Julia Gschwend ve Daniel Steck, *Basler Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung*, (Basel: Helbing Lichtenhahn, 2017), Art. 242 Rn. 8.

4 RG 27836 S. 04.02.2011 T.

I. GENEL OLARAK DAVANIN KONUSUZ KALMASI

Davanın konusuz kalması, hukukumuzda daha çok yargı kararları ile oluşmuş bir kavramdır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda davanın konusuz kalması kavramı, şartları ve sonuçlarını ele alan bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu kavrama m.331/1 hükmünde değinilmektedir. İlgili hükümde konusuz kalan bir davada yargılama giderlerinin nasıl tayin edilmesi gerektiği düzenlenmektedir. Alman hukukunda da ayrıntılı bir hüküm bulunmamakta, davanın konusuz kaldığının[5] taraflarca karşılıklı olarak beyan edilmesi halinde yargılama giderlerinin nasıl paylaştırılacağı m.91a hükmünde düzenlenmektedir. İsviçre hukukunda ise, davanın konusuz kalması[6] kavramına çokça hükümde yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi Alman ve Türk hukuklarındaki gibi yargılama giderleri arasındaki m.107/1, e düzenlemesidir. Alman ve Türk hukuklarından farklı olarak ise, m.242'de açık bir düzenlemeye sahiptir. İsviçre Medenî Usul Kanunu'ndaki bu düzenleme, olağan yargılama usulü kısmında (*Ordentliches Verfahren*) ve hüküm verilmeksizin yargılamanın sona ermesine neden olan haller (*Beendigung des Verfahrens ohne Entscheid*) arasında yer almaktadır. İlgili bölümde m.241'de sulh (*Vergleich*), davanın kabulü (*Klageanerkennung*) ve davanın geri alınması (*Klagerückzug*) düzenlenmişken, m.242'de diğer nedenlerle yargılamanın konusuz kalması halinde, durumun tespit ve tevsik edileceği ifade edilmiştir.

Bir davaya konu edilen uyuşmazlık hakkında, kural olarak davanın açıldığı tarihteki şartlara göre karar verilmelidir[7]. Ancak bazen yargılama dışında meydana gelen olay veya olaylar, derdest davayı doğrudan etkilememekle birlikte, taraflar arasındaki uyuşmazlığı sona erdirmiş veya uyuşmazlık hakkında yargılamanın sürdürülmesini anlamsız hale getirmiştir[8]. Böylesi durumlarda davaya devam edilmesine gerek yoktur.

Davanın konusuz kalması Alman, İsviçre ve Türk hukuklarında birbirinden çok da uzak olmayan şekillerde izah edilmektedir. Alman hukukunda ağırlıklı olarak[9], davanın derdest hale gelmesinden sonra meydana gelen bir olay ile davanın usule ya da esasa ilişkin haklılığının ortadan kalkması (*unzulässig oder unbeg-*

---

5 Alman hukukunda esas hakkındaki uyuşmazlığın sona ermesi anlamına gelen "die Erledigung der Hauptsache" kavramı ile ifade edilmektedir.

6 İsviçre hukukunda "die Gegenstandslosigkeit" kavramı kullanılmaktadır.

7 YİBK, 28.11.1956, S. 15/15. Aynı yönde; YHGK, 8.4.2015, E. 2015/2-46 K. 2015/1158 (Kazancı).

8 Hans-Joachim Musielak ve Wolfgang Voit, *Grundkurs ZPO* (München: C.H. Beck, 2020), Rn. 480; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü,* 3015; Kudret Aslan, *Medenî Usul Hukukunda Davanın Geri Alınması*, (Ankara: Yetkin, 2016), 82.

9 Othmar Jauernig ve Burkhard Hess, *Zivilprozessrecht*, (München: C.H. Beck, 2011), §42 Rn. 14; Olaf Muthorst, *Stein/Jonas Kommentar zur Zivilprozessordnung*, (Tübingen: Mohr Siebeck, 2016), §91a Rn. 1; Fritz Baur, Wolfgang Grunsky ve Florian Jacoby, *Zivilprozessrecht* (Bielefeld: Franz Vahlen, 2020), Rn. 430. Tartışmalar için, bkz. Kuan-Ling Shen, *Die Erledigung der Hauptsache als verfahrensrechtliches Institut zwischen Dispositins und Kostenrecht*, (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2000), 17.

ründet) olarak nitelendirilmektedir. İsviçre[10] ve Türk[11] hukuklarında ise, davanın açılmasından sonra gerçekleşen bir olay sonucu dava konusunun yahut davacının mevcut hukukî yararının kesin olarak yok olması biçiminde ifade edilmektedir.

Yapılan tariflerden davanın konusuz kalabilmesi için bazı şartların bir araya gelmesi gerektiği sonucu çıkarılmaktadır. Kabaca, öncelikle bir derdest bir dava olmalı, dava derdest iken hukuk düzeninin kendisine bir sonuç bağladığı bir olay gerçekleşmeli ve bu olay davanın esas veya usule ilişkin haklılığını etkilemek suretiyle yargılamaya devam edilmesini anlamsız hale getirmelidir.

Derdest bir davanın konusuz kalabilmesi için en önemli unsur; dava açıldıktan sonra gerçekleşen ve davanın esasa ilişkin haklılığını veya usule ilişkin caizliğini ortadan kaldıran bir olayın gerçekleşmesidir. Bu olay, çeşitli uyuşmazlıklarda çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. Söz gelimi; boşanma davası devam ederken taraflardan birinin ölümü, eda davasında talep edilen borcun dava devam ederken ifa edilmesi, menfi tespit davası esnasında davaya dayanak icra takibinden feragat edilmesi bu nitelikteki olaylara örnek gösterilebilir[12].

Alman hukukunda genel olarak, meydana gelen olay ile davanın usulî ya da esasa ilişkin olarak haksız hale geldiği (*unzulässig oder unbegründet*) savunulmaktadır. İsviçre ve Türk hukuklarında ise meydana gelen olayın dava konusunu veya hukukî yararı ortadan kaldırdığı ifade edilmektedir. Diğer bir söylemle dava açıldıktan sonra dava konusunun ya da hukukî yararın ortadan kalkmasına aynı sonuç bağlanıp davanın konusuz kaldığı sonucuna varılmaktadır[13].

Kanımızca Alman hukukunda yapılan yorum daha isabetli olup, gerçekleşen olay ile davanın esas ya da usul bakımından yerindeliğinin sonradan ortadan kalkması ile dava konusuz kalır. Davanın esasından anlaşılması gereken, maddî hukuka dayanan ve dava ile temini istenen haktır. Diğer bir deyişle maddî taleptir. Öte yandan

---

10 Staehelin, Staehelin ve Grolimund, *Zivilprozessrecht,* §23 Rn. 32; Gschwend ve Steck, *BSK-ZPO*, Art. 242 Rn. 5; Laurent Killias, *Schweizerische Zivilprozessordnung - Berner Kommentar,* (Bern: Stämpfli, 2012), Art. 242 Rn. 1. Daha ayrıntılı olarak, bkz. Addor, *Die Gegenstandslosigkeit*, 155.

11 Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 443; Nilüfer Boran Güneysu, *Medeni Usul Hukukunda Karar* (Ankara: Adalet, 2014), 145. Benzer bir tarif için, bkz. Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku*, 1180; Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, (Ankara: Yetkin, 2009), 336. "... *Davanın konusuz kalması halinde, artık dava hakkında yargılama yapılmasına ve hüküm verilmesine gerek kalmaz. Başka bir deyişle, her iki tarafın da davanın esası hakkında karar verilmesinde hukuki yararı kalmamış demektir.* ..." Y17.HD, 04.11.2021, E. 2020/3207 K. 2021/13496; "... *dava açıldıktan sonra meydana gelen bir nedenle dava konusunun ortadan kalkması halinde işin esası hakkında infaz kabiliyeti olan bir hüküm kurulmaması* ..." Y17.HD, 15.04.2019, E. 2016/18182 K. 2019/4780 (Legal).

12 Bu ve bunun gibi örnekler için, bkz. Staehelin, Staehelin ve Grolimund, *Zivilprozessrecht,* §23 Rn. 32; Gschwend ve Steck, *BSK-ZPO*, Art. 242 Rn. 8 vd.; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü,* 3015 vd.; Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 443; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2021), 507; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usul Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2020), 551; Aslan, *Davanın Geri Alınması*, 82.

13 Bu İsviçre hukukunda alternatif neden görüşü olarak açıklanmaktadır, bkz. Addor, *Die Gegenstandslosigkeit*, 27.

İsviçre ve Türk hukuklarında söylenegeldiği üzere usul hukuku anlamında dava konusu[14] olan usulî talep değildir[15]. Keza davanın konusuz kalması sonucunu doğuran olay yargılamanın dışında, dış dünyada gerçekleşir ve davanın temelindeki uyuşmazlığı ileri etkili olarak sona erdirir. Oysa taraflar bu olayın gerçekleştiğini mahkemede açıklamadıkça ve mahkeme buna bağlı olarak davayı sona erdirmedikçe, dava derdestliğini muhafaza edecektir[16]. Bu nedenle usulî talep olan dava konusunun ortadan kalktığı söylenemez. Sona eren maddî hukuktan doğan hak veya uyuşmazlıktır.

Yine gerçekleşen olay ile davanın usule ilişkin caizliğinin, diğer bir deyişle dava şartlarından birinin ortadan kalkması ile esasa ilişkin incelemeye devam edilebilmesi için dava şartı eksikliğinin giderilmesi aksi halde davanın usulden reddi gerekir (HMK m.115/2). Ancak bazı dava şartlarının sonradan ortadan kalkması, davanın esasının incelenebilme imkanını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bunun en temel örneği, hukukî yarardır. Hukukî yarar bir dava şartı (HMK m.114/1, h) olup dava konusunun bir unsuru değildir. Fakat derdest davadaki mevcut hukukî yararın sonradan yok olmasına da konusuz kalma sonucu bağlanmıştır[17]. Anılan sonuç tüm dava şartları için geçerli değildir. Ancak hukukî korunma menfaatinden başka taraf ehliyetinin de sonradan ortadan kalkması davanın konusuz kalmasına yol açabilir[18].

Anılan şartların gerçekleşmesi ile dava konusuz kalmaktaysa da meydana gelen durum esasen fiilî bir durumdur. Diğer bir deyişle dava ile elde edilmek istenen husus, yargılama dışında ya elde edilmiş ya da elde edilmesi imkânsız hale gelmiştir. Ancak derdest dava görülmeye devam etmekte, meydana gelen olay davayı doğrudan sona erdirmemektedir[19]. Olayın dava üzerinde bu tür bir etkisinin doğabilmesi için yargıla-

---

14 Dava konusu kavramı üzerine ayrıntılı olarak, bkz. Meltem Ercan Özler, *Medenî Usûl Hukukunda Dava Konusu*, (İstanbul: Oniki Levha, 2019), 11 vd.

15 Ayrıntılı olarak, bkz. Addor, *Die Gegenstandslosigkeit*, 57.

16 Bu açıdan davanın konusuz kalması, davaya son veren taraf işlemlerinden hukukî nitelik olarak ayrılmaktadır. Hüküm ikamesi (*Entscheidsurrogat*) niteliğindeki davaya son veren taraf işlemlerinde dava taraf usul işlemi ile sona ermekte, buna istinaden verilecek mahkeme kararı sadece açıklayıcı nitelik taşımaktadır. Oysa davanın konusuz kalması halinde bu durumun tespiti mahkeme tarafından yapılması gerektiğinden dava şeklen tespit ve tevsik edici karar (*Abschreibungsentscheid*) ile sona erer (Gschwend ve Steck, *BSK-ZPO*, Art. 242 Rn. 17).

17 Yargıtay'ın da bu yönde kararları mevcuttur: "... *Ne var ki, dava açıldıktan sonra meydana gelen bir olay nedeniyle dava konusunun ortadan kalkması ve tarafların, davanın esası hakkında karar verilmesinde hukuki yararının kalmaması gibi hallerde işin esası hakkında infaz kabiliyeti olan bir hüküm kurulmamaktadır.* ..." Y3.HD, 28.12.2017, E. 2016/11131 K. 2017/18375; Y3.HD, 23.05.2019, E. 2017/16702 K. 2019/4885 (Legal).

18 Shen, *Die Erledigung der Hauptsache*, 24. Söz gelimi, mirasçılara intikal etmeyen kişiye sıkı sıkıya bağlı kişilik haklarından kaynaklanan davalarda, davacının ölümü ile taraf ehliyeti sona ermekle birlikte aynı zamanda davanın konusuz kalacağı ifade edilmektedir (Gschwend ve Steck, *BSK-ZPO*, Art. 242 Rn. 13).

19 Alman hukukunda davanın konusuz kalması (*die Erledigung der Hauptsache*) ile esas hakkındaki davanın sona ermesi (*die Erledigung des Rechtsstreit in der Hauptsache*) kavramlarının aynı anlama gelip gelmediği tartışmalıdır. Bu iki kavramın aynı anlama geldiğini savunan bir görüş olsa da (Rainer Hüßtege, *Thomas/Putzo ZPO Kommentar* (München: C.H. Beck, 2020), §91a, Rn. 1), ağırlıklı olarak aynı anlamda olmadığı savunulmaktadır (Dorothea Assman, "Die Einseitige

maya taşınması veya hâkimin bu olaydan haberdar olması şarttır. Aksi halde hâkim, dava konusuz kalmamışçasına yargılamaya devam edip uyuşmazlık hakkında karar verebilir. Oysa meydana gelen olayla birlikte esasa ilişkin uyuşmazlık yargılama dışında çözülerek hem dava hem de dava konusu şeklî nitelik almıştır. Artık yapılması gereken, tarafların yargılama dışında bir olay sonucu davanın konusuz kaldığını mahkeme huzurunda beyan etmeleridir[20]. Mahkeme, taraflardan birinin veya her ikisinin davanın konusuz kaldığına dair beyanları yahut kendiliğinden[21] bir olay sonucu uyuşmazlığın sona erdiğini tespit etmesi üzerine vereceği karar ile yargılamayı sona erdirir. Diğer bir deyişle davanın konusuz kalması ile davanın derdestliği doğrudan sona ermez, bunun için mahkemenin kararına ihtiyaç duyulmaktadır[22].

II. TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA DAVA KONUSU VE HUKUKÎ YARAR

İcra ve İflâs Kanunu m.277 vd. hükümlerinde düzenlenen tasarrufun iptali davası[23], hacizde kesin aciz belgesine (İİK m.143) yahut bu niteliğe sahip haciz

Erledigungserklärung.", *Erlanger Festschrift für Karl Heinz Schwab zum 70. Geburtstag* (1990), 186). Gerçekten yargılama dışında gerçekleşen olay ile davaya konu uyuşmazlık sona erse de derdest dava sona ermemiştir. Davanın konusuz kalmasına neden olan bir olayın gerçekleştiği mahkemede taraflarca beyan edilmedikçe veya bir tarafın beyanı üzerine mahkeme tarafından vaziyet tespit edilip yargılama sona erdirilmedikçe dava derdest haldedir.

20 Davanın konusuz kaldığı beyanı (*die Erledigungserklärung*), Alman hukukunda ayrıca önem arz eden ve çeşitli tartışmalara konu olmuş bir kavramdır. Konusuz kalma beyanı, davanın konusuz kalması gibi fiilî bir olgu olmayıp bir taraf usul işlemidir (Christoph Althammer, Zöller Zivilprozessordnung, (Köln: Ottoschmidt, 2020), §91a Rn. 2; Hüßtege, *Thomas/Putzo ZPO,* §91a, Rn. 6). Davanın konusuz kaldığı beyanı, Alman hukukunda tek taraflı (*die einseitige Erledigungserklärung*) ve karşılıklı beyan edilme (*die übereinstimmende Erledigungserklärung*) olarak ikiye ayrılmakta, bu her iki tür farklı hukukî nitelikte ve hükümlere sahip olduğu kabul edilmektedir. Davanın konusuz kaldığının karşılıklı beyan edilmesi, Alman Medenî Usul Kanunu m.91a'da açık düzenlemeye sahiptir. Taraflar, tasarruf ilkesi kapsamında davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle mahkemeden esas hakkında karar verilmeden yargılamanın sona ermesini karşılıklı olarak bildirmektedir. Taraf beyanları üzerine mahkeme, davanın gerçekten konusuz kalıp kalmadığını veya davanın ikame edildiği anda esas veya usul bakımından haklı olup olmadığını incelemeksizin yargılamanın sona erdiğini tespit edecek, sadece yargılama giderleri hakkında tarafların davanın başındaki haklılık durumuna göre karar verilecektir (bkz. Musielak ve Voit, *Grundkurs*, Rn. 482; Jauernig ve Hess, *Zivilprozessrecht,* §42 Rn. 15). Davanın tek taraflı olarak konusuz kaldığının beyan edilmesi halinde ise, karşı taraf davanın konusuz kaldığı iddiasını kabul etmemektedir. Böylece mahkemenin gerçekten dava konusu uyuşmazlığın çözülüp çözülmediğini inceleme yükümlülüğü doğar. Mahkeme yapacağı incelemede davanın konusuz kaldığını tespit ederse, bu nedene dayalı olarak vereceği karar sonucu dava sona erer (bkz. Musielak ve Voit, *Grundkurs*, Rn. 499; Baur, Grunsky ve Jacoby, *Zivilprozessrecht,* Rn. 431, 433; Muthorst, *Stein/Jonas ZPO*, §91a Rn. 2).

21 Derdest bir davanın konusuz kaldığı, mahkeme tarafından kendiliğinden (*von Amtes wegen*) de tespit edilebilir. Ancak bu durum, taraflarca getirilme ilkesinin (*Verhandlungsmaxime*) uygulandığı hallerde mahkemenin resen, davanın konusuz kalmasına neden olabilecek vakıaları araştırmasını gerektirmez (Staehelin, Staehelin ve Grolimund, *Zivilprozessrecht,* §23 Rn. 34). Mahkemenin davanın konusuz kaldığını kendiliğinden tespit edebilmesine ilişkin örnek olarak, boşanma davası sırasında eşlerden birinin ölümü gösterilebilir (Killias, *Berner Kommentar*, Art. 242 Rn. 20).

22 Addor, *Die Gegenstandslosigkeit*, 158 vd.; Killias, *Berner Kommentar*, Art. 242 Rn. 21.

23 Ayrıntılı bilgi için, bkz. Bilge Umar, *Türk İcra-İflâs Hukukunda İptal Dâvası,* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1963); M. Kâmil Yıldırım, *İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları*, (İstanbul: Alfa, 1995); Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, (Ankara: Adalet, 2015); İdil

tutanağı (İİK m.105/1) ya da geçici aciz belgesine (İİK m.105/2) sahip alacaklı (İİK m.277/1, a) ve iflâsta iflâs idaresi veya iflâs idaresi tarafından yetkilendirilmiş alacaklılar (İİK m.277/1, b) tarafından, takip dosyası borçlusu ve borçlunun iptale tabi işlemi yaptığı 3. kişilere, iptale tabi tasarrufa konu malvarlığı dördüncü bir kişiye devredilmişse kötü niyetli olması şartıyla bu kişiye (İİK m.282) karşı açılabilen bir davadır. Davalı tarafta yer alan borçlu ve borçlu ile işlem yapan üçüncü kişi ve tasarruf dördüncü kişiye devredilmişse bu kimseler arasında şeklî anlamda zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır[24].

İcra ve İflâs Kanunu m.277'nin içeriğinde, m.278 ve 279'un başlıklarında "butlan" kavramından bahsedilmektedir. Ancak bu dava ile iptale tabi işlemlerin butlanla batıl olduğu tespit edilerek malvarlığının borçluya döndürülmesi sağlanmaz. Aksine malvarlığı borçlu ile işlem yapan kimsenin hakimiyeti altında iken, tıpkı borçlunun malvarlığıymış gibi haczedilip paraya çevrilebilir[25] (İİK m.283/1). Diğer bir deyişle bu dava ile, borçlunun alacaklısı aleyhine cebri icra hukuku sınırları dışına kaçırdığı mallarını yeniden icra hukuku sınırlarına çekmek amaçlanmaktadır[26]. Borçlu ile bu kişi arasındaki işlem tamamen iptal edilmemiş, sadece alacaklı bakımından geçersiz kılınmış olur[27]. Alacaklı da bu davayı ikame ederken, davalılar arasındaki hukukî işlemin tamamen iptalini talep etmemeli, bu mal üzerinde kendisine cebri icra yetkisi verilmesini istemelidir.

İptal davasının hukukî niteliği hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür[28]. Doktrindeki baskın görüşe göre, iptal davası şahsî bir eda davasıdır[29]. Bu kapsamda işbu davanın konusu, aslında iptale tabi tasarruf konusu hakkında davacıya cebri icra yetkisi verilmesi, tasarrufun elden çıkarılması halinde ise o malın değeri oranında tazminattır[30].

Tuncer Kazancı, *Tasarrufun İptali Davalarında İspat,* (Ankara: Yetkin, 2015); Güray Erdönmez, *Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılan Tasarrufların İptali*, (İstanbul: Oniki Levha, 2019).

24 Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, (Ankara: Yetkin, 2013), 1423; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2013), 871; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2020), 728. Öte yandan borçlu ile işlem yapan üçüncü kişi ve ondan devralan üçüncü (dördüncü) kişiler arasında ise ihtiyarî dava arkadaşlığı mevcut olduğuna dair, bkz. Muşul, *Tasarrufun İptali*, 219-220.

25 Saim Üstündağ, *İflâs Hukuku*, (İstanbul: Yaylacık, 2009), 290; Kuru, *İcra El Kitabı*, 1397; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 857; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, (Ankara: Yetkin, 2021), 562; Talih Uyar, *Tasarrufun İptali Davaları*, (Ankara: Bilge, 2017), 11; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 716.

26 Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku C. II* (Ankara: Adalet, 2013), 1739; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 19.

27 Üstündağ, *İflâs Hukuku,* 290, 302; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 857; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 14.

28 Ayrıntılı bilgi için, bkz. Yıldırım, *İptal*, 27 vd.

29 Umar, *İptal*, 19 vd.; Kuru, *İcra El Kitabı*, 1415; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 858.

30 Kuru, *İcra El Kitabı*, 1414; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 873; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 729.

Hukukî yarar (HMK m.114/1, h), hukukumuzda genel bir dava şartı olarak kabul edildiğinden, yargılamanın her aşamasında mevcut olup olmadığı kendiliğinden araştırılabilir ve taraflarca her zaman ileri sürülebilir (HMK m.115/1). Tasarrufun iptali davasının görülebilmesi için hukukî yararın var olması şarttır.

İptal davası, takip hukukunda son çare olarak görülebilecek bir davadır[31]. Takip alacaklısı alacağını tam ve eksiksiz olarak elde edememiş, bunun üzerine borçlunun hiç veya yeteri kadar haczi kabil malı olmadığını tespit ettirmiş ise borçlunun aleyhine gerçekleştirdiği m.278, 279 ve 280'de sayılan işlemlerin kendisi bakımından iptali için bu davayı açabilir.

Davacı, icra takibinde alacağını hiç veya tamamen elde edemediğini kesin aciz belgesi veya bu nitelikteki haciz tutanağı yahut geçici aciz belgesi ile ispat etmelidir (İİK m.277/1, b.1). Bu özel bir dava şartı[32] olarak kabul edilmekle birlikte, davacının bu davayı açmakta hukukî yararının bulunduğunu göstermektedir. Nitekim borçlunun borcu karşılayacak haczi kabil malvarlığının mevcut olması halinde, alacaklının üçüncü kişiye devredilen bu mallar hakkında tasarrufun iptalini istemekte hukukî yararı yoktur[33].

III. TASARRUFUN İPTALİ DAVASININ KONUSUZ KALMASINA NEDEN OLAN OLAYLAR

A. Takibe Konu Borcun Ödenmesi

İptal davası devam ettiği esnada, davaya dayanak icra takibine konu alacağın davalılar tarafından ödenmesi söz konusu olabilir. İcra ve İflâs Kanunu m.281/3 bu durum özelinde bir düzenleme getirmiş ve davanın reddedileceği öngörülmüştür. Ancak bu ifadenin ne derece isabetli olduğu tartışmalıdır. Doktrindeki hâkim görüşe[34] göre, iptal davası devam ederken alacağın davalılardan biri tarafından ödenmesi davanın

31 M. Kâmil Yıldırım ve Nevhis Deren-Yıldırım, *İcra ve İflâs Hukuku* (İstanbul: Beta, 2016), 565.

32 "*... Somut olayda, dava dayanağı takip dosyasında İİK'nın 105. maddesinde belirtildiği şekilde borçlu ...'ın adresinde yapılmış bir haciz bulunmadığı gibi İİK'nın 143. maddesinde belirtilen aciz belgesi de sunulmamıştır. Bu durumda, davalı borçlunun aciz hali ispatlanmamış olduğundan davanın dava şartı yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken* ..." Y17.HD, 15.03.2021, E. 2020/3276 K. 2021/2714 (Legal). Doktrinde de aciz belgesinin dava şartı olduğu neredeyse oy birliği ile kabul edilmektedir, bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, 1418; Üstündağ, *İflâs Hukuku*, 282 vd.; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 871; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, 568; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 184; Tuncer Kazancı, *Tasarrufun İptali,* 71 vd.; Melih Işık, *İcra Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları*, (İstanbul: Oniki Levha, 2019), 160 vd. Aciz belgesinin taraf sıfatının tespitine ilişkin olduğuna dair, bkz. Erdönmez, *Zarar Verme Kastıyla*, 57. İsviçre hukukunda, aciz belgesinin dava şartı olmasından ziyade aktif taraf sıfatına ilişkin bir şart olduğu kabul edilmektedir. Bu çerçevede usulüne uygun bir aciz belgesi bulunmasa dahi dava esas bakımından incelerek reddedilecektir. Bkz. Adrian Staehelin, Thomas Bauer ve Daniel Staehelin, *Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs II*, (Basel: Helbing Lichtenhahn, 2010), Art. 285 N. 29, Art. 289 N. 22.

33 Muşul, *Tasarrufun İptali*, 21; Tuncer Kazancı, *Tasarrufun İptali,* 71 vd.

34 Kuru, *İcra El Kitabı*, 1431; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 876; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 418; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. III,* (Ankara: Bilge, 2014), 4531.

konusuz kaldığı sonucunu doğurur. Yargıtay bir kararında, davanın konusuz kalacağını ve davanın reddi kararının isabetli olmadığını açıkça kabul etmiştir:

> "*... Dava İİK.nın 277 ve devamı maddeleri uyarınca açılan tasarrufun iptali isteğine ilişkindir. Bu tür davalar icra takibine bağlı olduğundan, dava devam ederken borcun ödenmiş olduğunun anlaşılması halinde dava konusuz kalacağından "alacağın ödenmiş olması nedeniyle konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi, ancak dava açılmasına hangi tarafın neden olduğu araştırılarak yargılama giderleri ve vekalet ücreti bakımından araştırmanın sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Somut olayda borcun ödenmiş olduğu davacı tarafından düzenlenen 27.11.2015 tarihli belgeden anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve dava açılmasına neden olan tarafın yargılama gideri ve vekalet ücretine mahkum edilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere davanın reddine karar verilmiş olması doğru bulunmamıştır ...*"[35]

Tasarrufun iptali davasının konusuz kaldığının kabul edilebilmesi için, temeldeki borcun kural olarak icra dosyasına ödenmesi ve bu takibin borcun ödenmesi nedeniyle sona ermesi gerekmektedir[36]. Ancak uygulamada tahsil harcından kaçınmak için doğrudan alacaklıya ödeme yapılarak icra takibine devam edilmeyerek dosyanın işlemden kaldırıldığı (İİK m.78/4) veya feragat edildiği görülmektedir. Bu halde de mahkeme önünde borcun haricen ödenip borcun sona erdiği mahkemeye beyan edilir ve bu konuda uyuşmazlık doğmaz yahut ödeme yapıldığı tespit edilirse tasarrufun iptali davasının konusuz kaldığı kabul edilebilir[37].

---

35 Y17.HD, 18.01.2016, E. 2014/10915 K. 2016/405 (Legal).

36 "*... Dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden temyiz aşamasında, davalı borçlu ...'ın borcu ödediğini, herhangi bir borcunun kalmadığını beyan ettiği, vadesi geçmiş borcunun da bulunmadığına dair Vergi Dairesinden yazı aldığı, görülmüştür.*
Bu durumda davanın konusu kalıp kalmadığının, davalı borçlunun dava konusu borcu ödeyip ödemediği, davacının da beyanı alınarak araştırılarak bir karar vermek üzere hükmün bozulması gerekmiştir. ..." Y17.HD, 17.02.2021, E. 2020/11920 K. 2021/1444 K. T. (Legal). Aynı yönde; Y17.HD, 01.03.2021, E. 2020/2528 K. 2021/2027; "*... Mahkemece borcun ödenmesi nedeniyle konusuz kalan dava hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ...*" Y17.HD, 04.04.2013, E. 2012/8194 K. 2013/4806 (Legal).

37 "*... Somut olayda Bafra İcra Müdürlüğünün 2014/3940 sayılı takip dosyasına konu alacak nedeniyle davacı bankaya haricen ödeme yapıldığı ve Bafra İcra Müdürlüğünün 2014/3940 sayılı dosyanın 07/05/2020 tarihli karar tensip tutanağı ile haricen tahsil nedeniyle icra takip dosyasının işlemden kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, borcun ödenmesi nedeniyle icra takibinden vazgeçildiğinin anlaşılması halinde dava konusuz kalacağından İİK'nın 281/3 maddesi göz önüne alınarak buna göre karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru değildir. ...*" Y4.HD, 07.06.2021, E. 2020/1211 K. 2021/3040; "*... Bu tür davalar icra takibine bağlı davalar olduğundan, dava devam ederken borcun ödenmiş olması ya da borçlu hakkında yapılan icra takibinin işlemden kaldırılması halinde dava konusuz kalacaktır. ...*" Y17.HD, 01.06.2020, E. 2018/3166 K. 2020/2971 (Legal).

Takibe konu borcun ödenmesi ile dava konusunun mu yoksa hukukî yararın mı etkilenmek suretiyle konusuz kaldığı da ayrıca değinilmelidir. Davanın görüldüğü esnada dava ile istenen talebin yerine getirilmesi, spesifik olarak konusu para olan bir eda davasında paranın ödenmesi, dava konusuz kalmasının klasik örneğidir. Bu şekilde dava ile ulaşılmak istenen sonuca yargılama dışında ulaşılmış olur. Tasarrufun iptali davası özelinde de borcun ödenmesi önem arz etmektedir. Ancak tasarrufun iptali davasın ile elde edilmek istenen, bir paranın ödenmesi emrini içeren bir ilam değildir. Bu dava ile borçlunun cebri icra alanı dışına çıkarmaya çalıştığı değer üzerinde cebri icra hakkı elde etmektir. Diğer bir deyişle dava konusu, doğrudan alacağın elde edilmesi değildir. İcra dosyası borcunun tamamen kapatılması, dava konusunu ortadan kaldırmamaktadır. İptal davası, para alacağının tahsili amacıyla yapılan icra takibi ile de bağlantılıdır[38]. Bu duruma bağlı olarak dava esnasında icra takibine konu borcun ödenmesi ile, davacı alacağına kavuşmuş olacağından davalı üçüncü kişi lehine yapılmış tasarruflar üzerinde haciz ve satış isteme noktasında menfaati kalmamıştır. Takibe konu borcun ödenmesi ile iptal davasının konusu ortadan kalkmamış, ancak davanın açıldığı andaki davacının hukukî yararı artık mevut değildir. Böylece icra takibine konu olan borcun davalılardan biri tarafından ödenmesiyle alacaklı davacının güncel bir hukukî yararı kalmadığından, davanın konusuz kaldığı söylenebilir.

Tasarrufun iptali davasının değeri, aciz belgesine bağlanan alacak ile iptali istenen tasarrufun değerine göre değişiklik gösterebilir. Takibe konu edilen ve hakkında aciz belgesi düzenlenen alacak miktarı ile tasarrufun değerinden hangisi az ise, dava değeri olarak o miktar esas alınır[39]. Haliyle davanın konusuz kalması ile sonuçlanacak ödeme bakımından da bu değerler belirleyicidir[40]. Aciz belgesinde belirtilen miktar tasarrufun değerinden düşük ise ister davalı borçlu ister davalı üçüncü kişi tarafından bu borcun ödenmesiyle dava konusuz kalır. Bu halde takibe konu olan borç tamamıyla ifa edilmiş olacağından, iptal davasının görülmesinde davacının korunması gereken bir menfaati kalmamış olur.

---

38 "*... Davalı S. K. vekilinin temyiz itirazlarına gelince; Dava İİK'nın 277 ve devamı maddelerine dayalı tasarrufun iptali istemine ilişkindir. Tasarrufun iptali davaları icra takibine bağlı davalar olup, sonuçta verilen iptal kararı da icra takibindeki miktarla sınırlı tutulmaktadır. Bunun sonucunda da alacağın herhangi bir şekilde ödenmesi halinde davanın konusu kalmamaktadır. Somut olayda davacının dayanağı İstanbul 1. icra müdürlüğünün 2008/14129 sayılı takip dosyasına konu olan borcun hükümden sonra tamamen ödenmiş olduğu icra takip dosyasında bulunan 28.08.2013 tarihli tutanaktan anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece, borcun ödendiğinin anlaşılması halinde dava konusuz kalacağından İİK'nın 281/3 maddesi göz önüne alınarak buna göre hüküm tesisi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru değildir.* ..." Y17.HD, 27.11.2014, E. 2014/12017 K. 2014/17009; 17.03.2011, E. 2010/5297 K. 2011/2399 (Legal).

39 Ayrıca bkz. aşağıda dn. 78-79.

40 Ödenecek borç miktarı, kural olarak icra takibine konu edilen borç ödemeden aciz belgesine bağlanan miktar olmakla birlikte, iptali istenen tasarrufun değeri alacak miktarından az ise, bu tasarrufun değerinin ödenmesi ile de dava konusuz kalır. Keza davacı, tasarrufun iptali davasında lehe hüküm elde etse bile tahsil edebileceği miktar tasarrufun değeri kadardır, bkz. Uyar, Uyar ve Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu,* 4531.

Öte yandan aciz belgesinde belirtilen, yani icra takibine konu edilen alacak daha yüksek ve tasarrufa konu malvarlığının değeri daha düşük ise, aciz belgesinde yazılı borcun ödenmesi üzerine davanın konusuz kalacağına bir şüphe yoktur. Çünkü sadece iptali istenen tasarruf oranında değil, bunu aşacak biçimde takip ile istenen tüm alacak ifa edilmiştir. Davalı üçüncü kişinin sorumluluğu iptali istenen tasarrufun değeri ile sınırlı (İİK m.283/2) olduğundan, genelde böyle bir ödemenin davalı borçlu tarafından yapılması daha olağandır.

İcra takibi sonucu aciz belgesine bağlanmış alacağın, tasarrufun değerinden daha yüksek olmasına rağmen iptal davası sırasındaki ödeme tasarruf değeri ile sınırlı ise, ödemenin davalı borçlu tarafından mı yoksa davalı üçüncü kişi tarafından mı yapıldığı kanımızca önem arz etmektedir. Bu ihtimalde ödeme borçlu tarafından yapılıyorsa, takip konusu borç tamamen ifa edilmediğinden ve bakiye alacak için davacının hukukî yararı devam ettiğinden davaya devam edilmelidir. Öte yandan ödeme davalı üçüncü kişi tarafından yapılıyorsa, davalı üçüncü kişinin sorumluluğunun iptali istenen tasarrufun değeri ile sınırlı (İİK m.283/2) olmasından ötürü davanın konusuz kaldığı kabul edilmelidir.

B. İptali İstenen Tasarrufun Üçüncü (Dördüncü) Kişiye Devri

İptali istenen tasarruf konusu mal, henüz derdest bir tasarrufun iptali davası yokken dava dışı üçüncü (dördüncü) bir kişiye devredilebileceği gibi, dava esnasında da devir kural olarak mümkündür. Davadan önce yapılan devir ile bu kimseye karşı husumet yöneltilebilmesinin temel şartı, devralan üçüncü (dördüncü) kişinin kötü niyetli olmasıdır. Kötü niyetli üçüncü (dördüncü) kişi de açılacak davada davalı olarak gösterilebilir. Ancak bu kimsenin iyi niyetli olması halinde kazanımı korunur (İİK m.282) ve dava konusu elden çıkarılan malların değeri nispetinde tazminata dönüşür (İİK m.283/2).

İkame edilen dava esnasında, davaya konu tasarrufların dava dışı üçüncü kişiye devri halinde, tasarrufun iptali davasının devralan kişiye yöneltilebilmesi için temel şart kötü niyetin varlığıdır[41]. Dava devam ederken yapılan devir üzerine davacı, devralan üçüncü (dördüncü) kişinin kötü niyetli olduğunu düşünüyorsa Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.125/1, a uyarınca davayı bu kimseye karşı yöneltebilir veya davayı devreden davalı üçüncü kişiye karşı tazminat (İİK m.283/2) istemine dönüştürebilir (HMK m.125/1, b)[42]. Devralan üçüncü (dördüncü) kişinin iyi niyetli olması halinde ise, davanın bu kişiye yöneltilmesi halinde dava esastan reddedilecektir. Bu nedenle davanın devreden davalı üçüncü kişiye karşı dava tazminat talebi ile devam edilmesi (İİK m.283/2) daha doğrudur.

Sayılan ihtimaller dahilinde, iptal davasında talep edilen şey dava dışında elde edilmemiş veya elde edilmesi imkânsız hale gelmemiştir. Davaya konu ta-

41 Muşul, *Tasarrufun İptali*, 229 vd.

42 Kuru, *İcra El Kitabı*, 1425.

sarrufun devri ile imkânsız hale gelmiş gibi görünse de yerini tazminat almaktadır[43]. Bu nedenle iptal davasına konu edilen tasarrufun devri başkasına devri, davanın konusuz kalmasına neden olmaz.

C. İptali İstenen Tasarrufun Paraya Çevrilmesi

İptali istenen tasarrufun iradî devrinin yanında, cebri icra yolu ile devri de görülmekte olan tasarrufun iptali davasını etkileyecektir. Ancak bu noktada önemli olan, davalılardan hangisinin haciz sahibi alacaklısı tarafından satış talep edildiği ve iptali istenen tasarrufun paraya çevrildiğidir.

Davacı alacaklı tarafından ikame edilen iptal davası görülmekte iken, üzerinde cebri icra yetkisi istenen malvarlığı davacı alacaklı[44] veya borçlunun başka bir alacaklısı tarafından[45] cebri icra yolu ile satılması ile dava konusuz kalmış olur. Ancak iptali istenen tasarrufun paraya çevrilmesinden sonra davalı üçüncü kişiye para kalmışsa davaya bu miktar üzerinden devam edilir[46].

> "*... Aynı şekilde davalı borçlunun borcundan dolayı dava konusu taşınmaz üzerindeki ipotek ve/veya haciz nedeni ile cebri icra yolu ile satılması halinde de davalı 3. kişi elinde bir bedel kalır ise 3. kişi bu bedel ile sorumlu tutulur. ... O halde icrai satışın yapıldığı icra dosyalarının dosya arasına alınarak söz konusu ihaleler neticesinde ihale alacaklısının alacağını alıp almadığı, alacağını aldıktan sonra bakiye bedel kalıp kalmadığının araştırılması, bakiye bedel kalması halinde söz konusu bedelin tazminat olarak tahsili yönünde karar vermesi, bakiye bedel kalmaması halinde icrai satışı yapılan gayrimenkuller ile ilgili konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken ...*"[47]

---

43 Bu durum, doktrinde gerçek olmayan konusuz kalma olarak ifade edilmektedir, bkz. Nedim Meriç, *Medenî Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi*, (Ankara: Yetkin, 2011), 227.

44 "*... Mahkemece, taşınmazın davacı tarafından açık arttırma yolu ile satılması nedeniyle konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş; hüküm, davalı H. T. tarafından temyiz edilmiştir. ... Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve kararda yazılı diğer gerekçelere göre davalı H.T.'nın temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun hükmün ONANMASINA* ..." Y17.HD, 23.05.2013, E. 2013/5025 K. 2013/7559. Aynı sonuca, davacının iptali istenen tasarrufu farklı bir dosyadan ihale ile alacağına mahsuben devralınması halinde de varılmaktadır, bkz. Y17.HD, 05.02.2013, E. 2012/16821 K. 2013/1029 (Legal).

45 "*... Mahkemece, 3846 parsel 1 no.lu bağımsız bölümün borçlu ile ilgisi olmadığından bu parsele yönelik davanın reddine, diğer dava konusu taşınmazların borçlu hakkında bir başka alacaklının yaptığı takip sırasında icradan satılmış olduğundan bahisle davanın konusu kalmadığından karar verilmesine yer olmadığına* ..." Y4.HD, 01.06.2021, E. 2021/1194 K. 2021/2104 (Legal).

46 Muşul, *Tasarrufun İptali*, 417.

47 Y17.HD, 16.07.2020, E. 2017/1274 K. 2020/4830; "*... Bu tür davalarda dava konusu mal borçlunun borcu nedeniyle davalı üçüncü kişinin elinden çıkmış ise üçüncü kişi cebri icra sonucu yapılan satıştan elinde artı bir para kalır ise o miktar ile sorumlu olur. Somut olayda borçlunun borcu nedeniyle yapılan satış sonucu üçüncü kişi konumundaki davalı ... ...'un mamelekinde kalan bir*

Bu durumun gerçekleşebilmesi, iptali istenen malvarlığının henüz devredilmeden evvel davacının farklı bir icra dosyasından veya borçlusunun başka bir alacaklısı tarafından haczedilmiş olması ile mümkündür. Malvarlığının paraya çevrilmesi ile dava konusunun mahkeme kararı ile yerine getirilme imkânı kalmaması nedeniyle, görülmekte olan tasarrufun iptali davasının konusuz kaldığı sonucuna varılabilir.

Öte yandan iptali istenen tasarruf işlemi nedeniyle davaya konu malvarlığı, dördüncü kişilere devredilmedikçe davalı üçüncü kişinin elindedir. Bu anda malvarlığının davalı 3. kişinin borcu nedeniyle başlatılan bir icra takibi sonucu satılması halinde dava konusu malvarlığının elden çıktığı andaki değeri üzerinden tazminata dönüştüğü kabul edilmektedir.

> "*... Dava konusu gayrimenkul davalı ... elindeyken davalı ...'ün kendi borcu sebebi ile ... tarafından cebri icra kanalı ile satılmış bulunması ve elinden çıkarmış olması sebebi ile davalı ...'ün cebri icra kanalı ile elinden çıkardığı tarih itibari ile gerçek değeri ile tazminat ile sorumlu tutulması gerekirken davalı ... yönünden yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. ...*"[48]

İptali istenen malvarlığının davalı üçüncü kişiden kaynaklanan nedenle cebri icra ile satılması nedeniyle dava konusunun tazminata dönüşmesi, İcra ve İflâs Kanunu m.283/2 ile de uyumludur.

D. Borçlunun Aciz Halinin Sona Ermesi

Hacizde tasarrufun iptali davası açılabilmesi için, gerçek bir alacağa[49] bağlı olarak yapılan icra takibinin kesinleşmiş olması[50] ve borçlunun hiç veya borca yetecek kadar haczi kabil malvarlığının haciz tutanağı ile saptanmış (İİK m.105) veya kesin borç ödemeden aciz belgesi düzenlenmiş olması gerekir. Yukarıda belirtildiği üzere kesin (İİK m.105/1, m.143) veya geçici aciz belgesi dava şartı

---

para olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Bu durumda; öncelikle Mahkemece; dava dışı ... A.Ş. tarafından yapılan icra takip dosyası ve ihale dosyasının getirtilerek dava dışı alacaklı Türk Ekonomi Bankası A.Ş.'nin alacak miktarının tespiti ile ihale sonucu davalı 3. kişi Ömer ...'a kalan bir bedel olup olmadığı, kalan bedel varsa bunun İİK 283/2 madde gereğince davacının takip konusu alacak ve fer'ileriyle sınırlı olarak davalı ... ...'dan tahsili ile davacıya verilmesine, ihale bedelinden kalan para yok ise davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekirken ..." Y17.HD, 07.12.2020, E. 2018/2831 K. 2020/8153 (Legal).

48 Y4.HD, 03.11.2021, E. 2021/1410 K. 2021/8105 (Legal).

49 "*... Bu davaların görülebilmesi için genel dava koşullarının yanında, davacının borçludan bir alacağının olması ve her dava koşulunda olduğu gibi bu koşulun da kararın kesinleşme aşamasına kadar varlığını devam ettirmesi gereklidir. ...*" Y4.HD, 09.11.2021, E. 2021/1384 K. 2021/8516 (Legal).

50 Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku C. II*, 1775; Erdönmez, *Zarar Verme Kastıyla*, 48. "*... Bu tür davaların dinlenebilmesi için, davacının borçludaki alacağının gerçek olması, borçlu hakkındaki icra takibinin kesinleşmiş olması, iptali istenen tasarrufun takip konusu borçtan sonra yapılmış olması ve borçlu hakkında alınmış kesin veya geçici aciz belgesinin (İİK'nın 277 md) bulunması gerekir. ...*" Y4.HD, 03.11.2021, E. 2021/1410 K. 2021/8105 (Legal).

olup borçlunun alacak miktarı kadar haczi kabil malı olmadığını belgeleyen ve bu suretle üçüncü kişilere yapılan kazandırmalara müdahale etme imkânı sağlayan bir takip hukuku belgesidir. Bu yönüyle kesin veya geçici aciz belgesi, davacının iptal davası açmaktaki hukukî yararını ortaya koyan özel bir dava şartıdır[51].

Yargıtay yerleşik içtihatları ile kesin veya geçici aciz belgesinin tasarrufun iptali davasında kanun yolu aşamasından sonra bile zaman mahkemeye ibraz edilebileceğini benimsemektedir[52]. Hatta öyle ki bazı kararlarında[53] düzenlenmiş bir aciz belgesinin varlığını dahi aramamakta, icra dosyasından borçlunun aciz halinde olduğunun anlaşılması halinde iptal davası açılabilmesi için gerekli şartların yerine sağlandığını kabul etmektedir.

Kesin veya geçici aciz belgesi tasarrufun iptali davasında sonradan tamamlanabilirse de yerine getirildikten sonra varlığını sürdürmesi gerekmektedir. Nitekim dava şartı niteliği nedeniyle taraflarca her zaman ileri sürülebileceği gibi, mahkeme tarafından da her zaman ve kendiliğinden dikkate alınabilir (HMK m.115/1). Ancak bu dava şartının tamamlandıktan sonra ortadan kalkmasının muhakkak derdest yargılamaya etkisi olacaktır.

Kesin veya geçici aciz belgesinin takip hukuku kurallarına aykırı düzenlendiği ileri sürülerek şikâyet yolu (İİK m.16, 17) ile iptal edilmesi halinde, borçlunun aciz hali varlığını devam ettiriyorsa, aciz belgesi dava şartının tamamlanması için davayı göre mahkemece süre verilmesi gerekir[54] (HMK m.115/2). Takip hukukuna ilişkin eksiklik giderilip yeniden aciz belgesi düzenlenerek dava şartı eksikliği giderilebilir.

Öte yandan aciz belgesi takip hukukunda kaynaklanan eksikler nedeniyle iptal edilmeyip maddî hukuktan kaynaklı şekilde etkisiz hale gelmiş, diğer bir söylemle taraflar arasındaki borcun ortadan kalkması ile esasa ilişkin uyuşmazlık sona ermişse iptal davasına devam edilmesi gereği de ortadan kalkar. Aciz belgesi düzenlenen icra dosyası için bir menfi tespit davası açılmış ve dava kabul edilmişse bu hükümden sadece aciz belgesi değil aynı zamanda derdest tasarrufun iptali davası da etkilenecektir. Menfi tespit davasının kabulü ile tasarrufun iptali

51 Tuncer Kazancı, *Tasarrufun İptali,* 72; Işık, *Aciz Belgesi,* 162.

52 "*... Bu tür davaların görülebilmesi için diğer dava koşullarının yanında, borçlunun aciz halinin olması gerekir. Öte yandan bu eksikliğin, karar kesinleşinceye kadar yargılamanın her aşamasında giderilmesi mümkündür. Dairemizin 28.11.2018 tarihli ilamında davacı elinde aciz belgesinin olmadığı ve geçici aciz belgesi niteliğinde bir haciz tutanağının olmadığı belirtilmiş ise de, bozmadan sonra davacı alacaklı tarafından 18.01.2019 tarihinde borçlunun ticaret sicil müdürlüğünde kayıtlı adresinde yapılmış ve İİK'nın 105. madde niteliğinde olan bir haciz tutanağı dosyaya sunulmuştur.* ..." Y4.HD, 29.09.2021, E. 2021/1796 K. 2021/5718. Aynı yönde; YHGK, 30.04.2019, E. 2017/1791 K. 2019/498 (Legal).

53 Bkz. Y17.HD, 29.09.2014, E. 2014/11059 K. 2014/12811; Y17.HD, 18.01.2010, E. 2009/10416 K. 2010/26 (Legal).

54 İptal davasına bakan mahkemenin şikâyeti bekletici mesele yapması ve aciz belgesinin iptal edilmesi halinde iptal davasının usulden reddedilmesi gerektiğine ilişkin, bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, 1419.

davasının temelinde gerçek bir alacak olmadığı tespit edilmiş olur. Bu halde tasarrufun iptali davasının görülmesinde bir yarar kalmaz ve davacının korunması gereken menfaati sonradan ortadan kalktığından davanın konusuz kalır[55].

Borçlu, malvarlığı edinmesi nedeniyle aciz halinden kurtulmuşsa aciz belgesi varlığını şeklen devam ettirse dahi iptal davasının devamında hukukî yarar kalmamıştır. Bu yönüyle tasarrufun iptali davası esnasında borçlunun malvarlığı edinmesi, davanın konusuz kalmasına neden olan bir olaydır. Ancak bu sonuca varılabilmesi için, sonradan edinilen malvarlığının takip konusu borcu karşılıyor olması gerekir. Yargıtay bir kararında[56], iptale tabi tasarruf lehdarı annenin ölümü üzerine iptali istenen taşınmazın 1/3 hissesinin borçlu üzerine dönmesi ve borçlu hissesinin borcu kapsar nitelikte olması nedeniyle davanın konusuz kaldığına hükmetmiştir. Davacı alacaklı, sahip olduğu aciz belgesi ile borçluya karşı takibe başlayarak bu malvarlığına haciz koydurmalı ve paraya çevrilmesini talep etmelidir. Bu sürede tasarrufun iptali davasını gören mahkemenin doğrudan dava konusuz kaldığından yargılamayı sona erdirmemeli, bekletici mesele yapmalıdır. İlgili malvarlığının borcu karşıladığının anlaşılması üzerine, tasarrufun iptali davası konusuz kaldığı gerekçesiyle yargılamayı sona erdirebilir. Edinilen malvarlığının bu borcu karşılamadığının anlaşılması halinde ise bu malvarlığının paraya çevrilmesi sonucu tahsil edilen kısım için dava kısmen konusuz kalmıştır. Karşılanmayan kısım için iptal davasına devam edilmelidir.

Borçlunun iptal davası esnasında malvarlığı edinmesi, bazı hallerde alacaklılar vasıtasıyla gerçekleşebilir. Söz gelimi, tasarrufun iptali davası ile eş zamanda muvazaa davası (TBK m.19) da görülüyor olabilir. Muvazaalı işlemler hakkında iptal davası açılıp açılamayacağı tartışmalı[57] da olsa, muvazaalı işlem sebebiyle

---

55 "*... Eğer gerçek bir borç yoksa alacak da söz konusu olamayacağından, iptal davasının dinlenebilmesi olanaklı değildir. Davacı alacaklı, iptal davasında gerçekten alacaklı olduğunu kanıtlamakla yükümlü değilse de aciz belgesi, alacaklının alacağını sadece icra takibi bakımından tespit eden bir belgedir. Tasarrufun iptali davalarında alacaklıya alacağını tahsil olanağı sağlanırken, alacağın şeklen varlığı değil gerçekliğinin amaçlandığı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle davalı borçlu ya da üçüncü kişi aciz belgesine bağlanmış bir borcun gerçekte hiç mevcut olmadığını iddia ve ispat edebilir. Davalı borçlunun, davacı alacaklıya karşı gerçek bir borcunun bulunmadığını ya da ödenmiş olduğunu ileri sürerek ayrı bir menfi tespit davası açması da mümkündür. Böyle bir dava sonucunda, icra takibine konu borcun bulunmadığının tespit edilmesi hâlinde tasarrufun iptali davasının temelinin kalmayacağı açıktır. ...*" YHGK, 14.09.2021, E. 2017/2773 K. 2021/987 (Legal).

56 "*... Mahkemece, 3. kişi konumundaki davalı muris K. 'nın vefatı üzerine mirasının 1/3 oranında borçlu M.'ya intikal ettiği gerekçesi ile konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Sonuç: Dosya içeriğine, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, davacı Hazine tarafından iptali istenen bölümü de kapsar şekilde borçlu hissesi mevcut olmasına, dava konusu borç ile ilgili haczin de davalı K. 'nın ölümünden evvel tapu kaydına işlenmiş bulunmasına ve kararda yazılı diğer gerekçelere göre davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA ...*" Y17.HD, 27.03.2013, E. 2012/9236 K. 2013/7788 (Legal).

57 Doktrinde ağırlıklı görüş, muvazaalı işlemler hakkında iptal davasının uygulanma alanı olmaya-

iptal davası açılabileceği kabul edildiğinde, muvazaa davası ile tasarrufun iptali davası arasında derdestlik ilişkisi yoktur[58]. Diğer bir deyişle her iki davanın dava konuları farklı olduğundan, muvazaalı işleme karşı hem muvazaa davası hem de tasarrufun iptali davası ikame edildiğinde, ikinci dava derdestlik sebebiyle reddedilemez. Bununla birlikte, tasarrufun iptali davası görülmeye devam ederken, alacaklı veya başka bir menfaat sahibi tarafından açılan muvazaa davası kabul edilerek muvazaalı malvarlığı borçluya dönmüşse tasarrufun iptali davasının konusuz kaldığı kabul edilmelidir[59]. Muvazaalı malvarlığının borçluya dönmesiyle, alacaklının bu mal üzerine haciz konulması istemini aciz belgesine istinaden icra dairesine yöneltmesi yeterlidir. Böylece tasarrufun iptali ile elde edilecek sonuç, iptal davası dışında elde edilmiş olur. Bu bakımdan davanın konusuz kalmasına neden olan olay, başka bir mahkeme kararı olarak somutlaşmaktadır.

IV. KONUSUZ KALAN TASARRUFUN İPTALİ DAVASINDA VERİLECEK KARAR

Dava görülmeye devam ederken davanın konusuz kalması, derdest davayı doğrudan etkilememektedir. Yargılamaya son verilmesi için, davanın görülmesinde bir anlam kalmadığının hâkim tarafından farkına varılmalıdır. Türk ve İsviçre hukuk sistemlerinde davanın konusuz kaldığı olgusu taraflarca yargılamaya getirilebileceği gibi[60], mahkeme kendiliğinden de bu hususu tespit edebilir. Davanın konusuz kaldığının tespit edilmesi üzerine yargılamanın bir mahkeme kararı ile sona erdirilmesi gerekmektedir[61].

İcra ve İflâs Kanunu m.281/3, borcun davalılardan biri tarafından ödenmesi halinde davanın reddedileceğini ifade etmektedir. Borcun ödenmesi yukarıda görüldüğü üzere davanın konusuz kalmasına neden olan bir olaydır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1 hükmü, davanın konusuz kalması halini "davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâl" olarak nitelemektedir.

Medeni yargılama hukukumuzda, kararlar nihai karar ver ara kararlar şekilden temel ikili ayrıma tabi tutulurken, nihai kararlar da esasa ilişkin ve usule ilişkin

cağını savunmaktadır, bkz. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, 287; Kuru, *İcra El Kitabı*, 1400; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 859; Sümer Altay, *Türk İflâs Hukuku C. 1*, (İstanbul: Vedat, 2004) 670; Kudret Aslan, *Hacizde İstihkak Davası*, (Ankara: Turhan, 2005), 492. Aksi yönde; Yıldırım, *İptal*, 142; Tolga Akkaya, "Alacaklıdan Mal Kaçırmaya Yönelik Muvazaalı Tasarrufların İcra ve İflas Kanunu'nda Düzenlenen İptal Davasına Konu Olup Olamayacağı Sorunu", *Legal Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, S. 3 (2006): 661-684, 670 vd.; Uyar, *Tasarrufun İptali*, 97 vd. Ayrıntılı olarak, bkz. Erdönmez, *Zarar Verme Kastıyla*, 9 vd.

58 İptal davası ile muvazaa davası arasında kesin hüküm ilişkisi olmadığına dair, bkz. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, 288; Eraslan Özkaya, *İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları*, (Ankara: Seçkin, 2022), 225.

59 Özkaya, *Muvazaa*, 225.

60 Davanın konusuz kalmasına neden olan vakıaların iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın yargılamaya getirilebileceğine dair, bkz. Saim Üstündağ, *Medenî Yargılama Hukuku*, (İstanbul: Nesil, 2000), 548.

61 Addor, *Die Gegenstandslosigkeit*, 158-159.

nihai kararlar şeklinde ayrılmaktadır[62]. Usule ilişkin nihai kararlar, davanın usul hukuku kurallarına aykırılık taşıması halinde bu eksiklikler nedeniyle verilen karar tipidir. Esasa ilişkin nihai karar ise, davanın şekli kurallara uygun olmakla birlikte maddî hukuk kurallarına göre haklı veya haksız olduğunu tespit etmektedir[63]. Bu karar türü, hüküm olarak ifade edilir (HMK m.294/1). Tüm bu karar türlerinden bağımsız olarak, davanın konusuz kalması halinde verilecek "karar verilmesine yer olmadığı kararı" üçüncü bir karar türünü oluşturmaktadır[64]. Davanın konusuz kalması halinde verilecek karar türünün de "karar verilmesine yer olmadığı kararı"[65] olduğu hem doktrin[66] hem de Yargıtay uygulaması[67] ile kabul edilmektedir.

Davanın konusuz kaldığını tespit ve tevsik eden kararın niteliği ile ilgili olarak İsviçre hukukunda ileri sürülen bir görüşe göre, bu karar türü esasa ilişkin olmayıp usule ilişkin bir karardır ve maddî anlamda kesin hüküm etkisi sadece konusuz kalma olgusuna ilişkindir[68]. Benzer bir görüş ise, talep sonucu ile ilgili

---

62 Üstündağ, *Medenî Yargılama,* 800; Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 427; Yavuz Alangoya, M. Kâmil Yıldırım ve Nevhis Deren-Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku*, (İstanbul: Beta, 2011), 435; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 505.

63 Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü,* 3005 vd.; Üstündağ, *Medenî Yargılama,* 800; Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 428; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 506-507; Boran Güneysu, *Karar*, 105 vd.; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usul Hukuku*, 550.

64 Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 507; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usul Hukuku*, 551. Hüküm verilmeden davayı sona erdiren haller arasında sayılmasına dair, bkz. Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku*, 1180, Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 443.

65 İsviçre hukukunda davanın konusuz kalması üzerine yargılamanın hüküm verilmeksizin bitmesi halinde durumun kopyalanması, tespit edilmesi (abschreiben) gerektiği düzenlenmektedir (Sch. ZPO m.242). Bu anlama gelen karar için, davanın konusuz kaldığını tespit ve tevsik eden "*Abschreibungsbeschluss*" kavramı kullanılmaktadır. Dava şeklen bu kararın verilmesi ile sona erer (Staehelin, Staehelin ve Grolimund, *Zivilprozessrecht*, §23 Rn. 34; Killias, *Berner Kommentar*, Art. 242 Rn. 21).

66 Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü,* 3021; Kuru, *Usul El Kitabı*, 882; Umar, *Şerh*, 963; Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku,* 444; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 507; Tanrıver, *Medenî Usul*, 1180; Boran Güneysu, *Karar,* 147; Murat Atalı, *Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku,* (İstanbul: Oniki Levha, 2017), 2042.

67 "*... Somut olayda hakkın özünden feragat söz konusu olmayıp; davacı alacağına yargılama sırasında kavuştuğu için feragat etmiştir. Esasen dava konusuz kalmış olup mahkemece konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmelidir.* ..." Y17.HD, 15.11.2018 T, E. 2017/311 K. 2018/10797; "*... Somut olayda taşınmaz üçüncü kişi konumundaki davalı Ş.. E. .'in elinde iken borçlu davalının dava dışı başka bir alacaklıya olan borcu nedeniyle cebri icra yolu satılmış olup alacaklıya yapılan ödemeden sonra üçüncü kişi olan davalı Ş.. E. . uhdesinde kalan bir paranın olmadığı dosyaya getirtilen icra dosyaları ve belgelerinden anlaşılmıştır. Bu durumda mahkemece davalı üçüncü kişiye tasarrufa konu taşınmazın satışı nedeniyle kendisinde kalan bir paranın olmaması nedeniyle konusu kalmayan dava hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına ancak davalıların dava açılmasına neden olmalarından dolayı yargılama gideri ile sorumlu tutulmalarına karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme sonucu davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmadığı gibi ...*" Y17.HD, 26.10.2015, E. 2015/7544 K. 2015/11149; aynı yönde bkz. Y17.HD, 27.11.2014, E. 2014/12017 K. 2014/17009 (Legal).

68 Staehelin, Staehelin ve Grolimund, *Zivilprozessrecht*, §23 Rn. 34.

kesin hüküm etkisi olmayan, bu etkinin yargılamanın konusuz kalması nedenine bağlı olarak doğduğu usulî nitelikte sui generis bir karar olarak nitelemektedir[69]. Türk hukukunda ise bu kararın; hakkın mevcut olmadığını saptadığından bir tespit hükmü olduğu[70], davanın sürdürülmesine ve hüküm verilmesine ihtiyaç kalmadığını tespit ve tevsik eden usul ve esasa ilişkin nihai kararların istisnası niteliğinde bir tespit hükmü olduğu[71] ve biçimsel bir karar olduğu[72] yönünde görüşler ileri sürülmektedir.

Sayılan hususlar ışığında, İcra ve İflâs Kanunu m.281/1 hükmünde davanın reddedileceğine ilişkin ifade kanımızca isabetsizdir. Ret kararının usule mi ilişkin yoksa esasa mı ilişkin nedenle olduğu hükmün lafzından anlaşılmamaktadır. Ödeme olgusunun dava açıldıktan sonra gerçekleştiği tartışmasızdır. Bu halde ödeme gibi, dava açıldıktan sonra gerçekleşen davanın esasını veya dava şartlarını etkileyen olaylarla davanın konusuz kalacağı şüphesizdir. Bu nedenlerle verilmesi gereken karar türü, "karar verilmesine yer olmadığı kararı"dır[73].

Mahkeme yargılamaya son verirken, aynı zamanda resen yargılama giderlerine de hükmetmesi gerekir (HMK m.332). Yargılama giderlerinin paylaştırılmasında asıl kural, özel düzenleme bulunmadıkça yargılama giderlerinin haksız çıkan tarafa yüklenmesi (HMK m.326/1), kısmen haklılık durumunda ise yargılama giderlerinin haklılık oranında paylaştırılmasıdır (HMK m.326/2).

Yargılama giderlerinin paylaştırılmasına yönelik özel durumlardan bir tanesi, davanın konusuz kalması halidir. Tasarrufun iptali davası özelinde bu duruma ilişkin iki düzenleme göze çarpmaktadır. İlk olarak tasarrufun iptali davasında borcun ödenmesi haline has olarak, İcra ve İflâs Kanunu m.281/3 hâkime "her birini masrafla ilzam veya bu masrafı aralarında takdir ettiği surette" paylaştırma yetkisi vermektedir. Öte yandan daha genel hüküm niteliğinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1, davanın konusuz kalmasına halinde hâkime "davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre" yargılama giderlerini takdir hakkı vermektedir. Her iki düzenleme, hâkime takdir yetkisi verilmesi noktasında benzerdir. Ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1, hâkimin takdirinin nasıl kullanılması gerektiğini daha belirgin hale getirmekte, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumunu işaret etmektedir. Doktrinde bu ifadeden davanın açılmasına neden olan tarafın[74], yargılamaya devam edilseydi yargılama gi-

69 Killias, *Berner Kommentar*, Art. 242 Rn. 21; Gschwend ve Steck, *BSK-ZPO*, Art. 242 Rn. 18, 20.

70 Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü,* 3022; Kuru, *Usul El Kitabı*, 883.

71 Boran Güneysu, *Karar*, 146-147; Tanrıver, *Medenî Usul*, 1180.

72 Umar, *Şerh*, 963.

73 Muşul, *Tasarrufun İptali*, 417, 420. *Muşul*, tasarrufun iptali davasında borcun ödenmesi neticesinde, davanın açılmasına davalının sebep olup olmadığı incelenerek davanın reddine karar verilmesi gerektiğini savunmaktadır, bkz. Muşul, *Tasarrufun İptali*, 419.

74 Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi C. 3*, (Ankara: Yetkin, 2017), 3196; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 507; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 159.

derleri kimin aleyhine hükmedilecekse[75] o tarafın yargılama giderlerine mahkûm edilmesi gerektiği sonucu da çıkartılmaktadır.

Bu şartlar altında Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.331/1'in sonraki ve genel hüküm niteliğine rağmen, daha isabetli ve uygulanabilir olduğu; tasarrufun iptali davasının hangi nedene dayalı olarak konusuz kalmış olduğu önem arz etmeksizin davanın başında hangi tarafın haksız[76], diğer bir deyişle davanın açılmasına hangi tarafın neden olduğu incelenerek yargılama giderleri o taraf üzerine bırakılmalıdır.

Dava görülmeye devam ederken konusuz kalmaya neden olan olay mahkeme tarafından tespit edildiğinde, dava derhal karar verilmesine yer olmadığı kararı ile sona erdirilmemelidir. Mahkeme, dava açıldığı anda hangi tarafın haksız olduğuna dair incelemesini sürdürmeli, bu yöndeki kanaatini oluştuktan sonra yargılama giderleri hakkında karar vermelidir[77]. Ancak bu haklılık incelemesi, davanın esasını inceler gibi uzun sürmemeli, usul ekonomisi ilkesi ihlal edilmemelidir.

Son olarak yargılama gideri kabul edilen yasal vekalet ücreti (HMK m.323/1, ğ) hakkındaki özel düzenlemeye değinme ihtiyacı duyuyoruz. Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi m.6 uyarınca, taraflar arasındaki uyuşmazlığın ön inceleme tutanağı imzalanana kadar konusuz kalma nedeniyle sona ererse tarifede belirlenen miktarların yarısına, ön inceleme tutanağı imzalandıktan sonra sona ererse tamamına hükmedilir.

Tasarrufun iptali davaları konusu para ile değerlendirilen davalar olduğundan, vekalet ücreti nispi oranda hükmedilmelidir. Ancak dikkat edilmesi gereken başka bir husus, iptali istenen tasarrufun değeri ile alacağın karşılaştırılarak hangisi az ise vekalet ücretine onun üzerinden hükmedilmesi gereğidir[78]. Yasal vekalet ücreti, hangisi düşük ise o miktar esas alınarak nispi oranda belirlenmesi gerekir[79].

---

75 Atalı, *Pekcanıtez Usul*, 2042.

76 "*... HMK'nın 333/1. maddesine göre davanın konusuz kalması sebebiyle, davanın esası hakkında karar verilmesine gerek bulunmayan hallerde, davanın açıldığı tarihteki haklılık durumuna göre yargılama giderinin takdir edilmesi gerektiğini belirtmiştir.*
Somut olayda, mahkemece; tasarrufun iptali koşullarının dava konusu olayda gerçekleşip gerçekleşmediği kısaca davanın haklılık durumu gereği gibi tartışılmadan karar verilmiştir.
O halde, mahkemece tarafların haklılık durumları değerlendirilerek, yargılama giderinin haksız olan tarafa yükletilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. ..." Y17.HD, 23.11.2020, E. 2018/2068 K. 2020/7428 (Legal).

77 Kuru, *Usul El Kitabı*, 884.

78 Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku*, 876; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 503.

79 "*... HMK'nın 331. maddesine göre davanın konusuz kalması halinde hakim davanın açıldığı tarihteki taraflarını haklılık durumuna göre yargılama giderini takdir ve hükmeder. Öte yandan karar tarihindeki Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 6. maddesi gereğince davanın konusuz kalması ön inceleme tutanağı imzalanmadan önce gerçekleşmesi halinde tarife hükümleriyle belirlenen*

SONUÇ

Tasarrufun iptali davası, İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen ve bir icra takibi ile alacağını kısmen veya tamamen elde edemeyen alacaklının, borçlunun iptale tabi sayılan hallerde yaptığı tasarrufa konu malvarlıkları üzerinde cebri icra yetkisi elde etmek amacıyla açılan bir davadır. Görülmekte olan tasarrufun iptali davası esnasında, yargılama dışında gelişecek birtakım olaylar sonucu davanın incelenmesi ve davacı lehine karar verilmesi gereği ortadan kalkabilir. Diğer bir deyişle dava sonradan esas bakımdan haklı durumunu veya usule ilişkin dinlenebilirliğini kaybetmiştir. Bu durumda, tasarrufun iptali davası konusuz kalmış olup, mahkeme dava konusu uyuşmazlığın sona erdiğini tespit ettikten sonra karar verilmesine yer olmadığı kararı ile yargılamayı sona erdirmelidir.

İcra ve İflâs Kanunu m.281/3'te takibe konu borcun ödenmesi halinde davanın reddedileceği düzenlenmektedir. Bir alacağın ödenmesi talepli eda davası esnasında borcun ödenmesi davanın konusuz kalması sebebidir. Her ne kadar tasarrufun iptali davasının konusu para borcunun ödenmesi değilse de iptal davasının temelinde bir icra takibi bulunmaktadır. Bu takibe konu alacağın ödenmesi ile tasarrufun iptali davasına devam edilmesi için alacaklının korunması gerekli bir menfaati kalmamış olur.

Tasarrufun iptali davasının konusuz kalması, farklı şekillerde de gerçekleşebilir. İptali istenen tasarrufa konu malvarlığı borçlunun alacaklıları tarafından cebri icra yolu ile paraya çevrilmesi halinde, üçüncü kişiye kalan bir miktar varsa davaya bu miktar üzerinden devam edilir. Üçüncü kişiye kalan bir miktar olmaması halinde ise dava konusuz kalmıştır. Öte yandan tasarrufa konu malvarlığı davalı üçüncü kişinin alacaklıları tarafından paraya çevrilmişse m.283/2 malvarlığının elden çıktığı andaki değeri üzerinden davaya devam edilir. Aynı durum, malvarlığının dava esnasında davalı üçüncü kişi tarafından elden çıkarılması hali için de geçerlidir. Davalı üçüncü kişiden malvarlığını devralan kişinin iyi niyetli olması halinde dava bu kişiye yöneltilemeyeceğinden, m.283/2 uyarınca malvarlığının değeri üzerinden tazminat talebi ile davaya devam edilir.

ücretin yarısına, sonra gerçekleşmesi halinde tamamına hükmedilir. Ayrıca tasarrufun iptali davalarında vekâlet ücreti takip konusu alacak miktarı ile dava konusu şeyin değerinden hangisi az ise o değer üzerinden nisbi vekalet ücretine hükmedilmesi gerekir. ..." Y17.HD, 20.09.2018, E. 2017/2845 K. 2018/8032; "*... Dava, İİK'nın 277 vd. maddelerine dayanan tasarrufun iptali istemine ilişkindir. Tasarrufun iptali davaları nispi harç ve nispi vekalet ücretine tabidir. Mahkemece davanın konusuz kalması nedeniyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına şeklinde hüküm kurulmuştur. Bu şekilde hüküm kurulurken işin esası hakkında inceleme yapılarak haksız çıkan taraftan yargılama giderleri ve bu giderler kapsamında vekalet ücretinin de tahsiline karar verilmelidir. Mahkemece konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve davada haksız çıkan davalının yargılama giderlerinden sorumlu tutulmasına karar verilmesinde bir isabetsizlik yoktur. Ne var ki, tasarrufun iptali davalarında, dava konusu mal veya hakkın değeri ile takip konusu alacak değerinden hangisi daha az ise o değer (somut olayda, taşınmazın satış değeri olan 44.000,00 TL üzerinden) nisbi vekalet ücretine hükmedilmesi gerekir.* ..." Y17.HD, 08.10.2015, E. 2014/5086 K. 2015/10267 (Legal).

Hacizde tasarrufun iptali davasının görülebilmesi için borç ödemeden aciz belgesi veya bu nitelikteki haciz tutanağının ya da geçici aciz belgesinin varlığı dava şartıdır. Mevcut olan bu dava şartının dava esnasında ortadan kalkması ve yeniden tamamlanamaması halinde dava şeklen haksız gelmiş olur. Yine davaya temel teşkil eden alacağın menfi tespit davasında verilen bir hükümle var olmadığının anlaşılması ile tasarrufun iptali davasının görülmesinde bir menfaat kalmamıştır. Aynı sonuç, aciz halindeki borçlunun dava esnasında malvarlığı edinmesi hali için de geçerlidir. Davalı borçlunun edindiği malvarlığı ile davanın temelindeki takibe konu borç ödenebilmekteyse ilgili tasarrufun iptal edilmesine ve bu yöndeki bir yargılamaya da gerek kalmamıştır.

Tasarrufun iptali davası, konusuz kalmaya neden olan olayların gerçekleşmesi ve bu vakıanın yargılamaya getirilmesi ile, davaya son veren taraf işlemlerinde olduğu gibi kendiliğinden ve doğrudan sona ermez. Mahkemenin bu vakıanın gerçekliğini tespit etmesi ve akabinde vereceği karar ile yargılamayı sona erdirmesi gerekir. Bu halde yargılamayı sona erdirecek karar, karar verilmesine yer olmadığı kararıdır (HMK m.331/1). Bunun yanında mahkeme yargılama giderlerine hükmedilirken, davanın açıldığı tarihteki haklılık oranı dikkate alınmalıdır. Vekalet ücretine, dava konusu para ile ölçülebildiğinden nispi oranda ve iptali istenen tasarrufun değeri ile takibe konu alacağın karşılaştırılması suretiyle hangisi az ise onun üzerinden hükmedilmelidir.

KAYNAKÇA

Addor, Felix. *Die Gegenstandslosigkeit des Rechtsstreits*. Bern: Stämpfli, 1997.

Akkaya, Tolga. "Alacaklıdan Mal Kaçırmaya Yönelik Muvazaalı Tasarrufların İcra ve İflas Kanunu'nda Düzenlenen İptal Davasına Konu Olup Olamayacağı Sorunu". *Legal Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, S. 3 (2006): 661-684.

Alangoya, Yavuz; Yıldırım, M. Kâmil ve Deren-Yıldırım, Nevhis. *Medenî Usul Hukuku*. İstanbul: Beta, 2011.

Altay, Sümer. *Türk İflâs Hukuku C. 1*. İstanbul: Vedat, 2004.

Althammer, Christoph. *Zöller Zivilprozessordnung*. Köln: Ottoschmidt, 2020.

Arslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder; Taşpınar Ayvaz, Sema ve Hanağası. Emel. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2021.

Arslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder; Taşpınar Ayvaz, Sema ve Hanağası. Emel. *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2021.

Aslan, Kudret. *Hacizde İstihkak Davası*. Ankara: Turhan, 2005.

Aslan, Kudret. *Medenî Usul Hukukunda Davanın Geri Alınması*. Ankara: Yetkin, 2016.

Assman, Dorothea. "Die Einseitige Erledigungserklärung". *Erlanger Festschrift für Karl Heinz Schwab zum 70. Geburtstag*, 1990: 179-205.

Atalı, Murat. *Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha, 2017.

Atalı, Murat; Ermenek, İbrahim ve Erdoğan, Ersin. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2020.

Atalı, Murat; Ermenek, İbrahim ve Erdoğan, Ersin. *Medenî Usûl Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2020.

Baur, Fritz; Grunsky, Wolfgang ve Jacoby, Florian. *Zivilprozessrecht*. Bielefeld: Franz Vahlen, 2020.

Boran Güneysu, Nilüfer. *Medeni Usul Hukukunda Karar*. Ankara: Adalet, 2014.

Ercan Özler, Meltem. *Medenî Usûl Hukukunda Dava Konusu*. İstanbul: Oniki Levha, 2019.

Erdönmez, Güray. *Alacaklılara Zarar Verme Kastıyla Yapılan Tasarrufların İptali*. İstanbul: Oniki Levha, 2019.

Gschwend, Julia ve Steck, Daniel. *Basler Kommentar Schweizerische Zivilprozessordnung (BSK ZPO Art. 242)*. Basel: Helbing Lichtenhahn, 2017.

Hanağası, Emel. *Davada Menfaat*. Ankara: Yetkin, 2009.

Hüßtege, Rainer. *Thomas/Putzo ZPO Kommentar*. München: C.H. Beck, 2020.

Işık, Melih. *İcra Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları*. İstanbul: Oniki Levha, 2019.

Jauernig, Othmar ve Hess, Burkhard. *Zivilprozessrecht*. München: C.H. Beck, 2011.

Killias, Laurent. *Schweizerische Zivilprozessordnung - Berner Kommentar Art. 242*. Bern: Stämpfli, 2012.

Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir Demir, 2001.

Kuru, Baki. *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*. Ankara: Yetkin, 2013.

Kuru, Baki. *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt 1*. Ankara: Yetkin, 2020.

Meriç, Nedim. *Medenî Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi*. Ankara: Yetkin, 2011.

Musielak, Hans-Joachim ve Voit, Wolfgang. *Grundkurs ZPO*. München: C.H. Beck, 2020.

Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukuku C. II*. Ankara: Adalet, 2013.

Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*, Ankara: Adalet, 2015.

Muthorst, Olaf. *Stein/Jonas Kommentar zur Zivilprozessordnung*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2016.

Pekcanıtez, Hakan; Atalay, Oğuz; Sungurtekin Özkan, Meral ve Özekes, Muhammet. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2013.

Pekcanıtez, Hakan; Atalay, Oğuz ve Özekes, Muhammet. *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul. Oniki Levha, 2020.

Özkaya, Eraslan. *İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları*. Ankara: Seçkin, 2022.

Staehelin, Adrian; Bauer, Thomas ve Staehelin, Daniel. *Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs II*. Basel: Helbing Lichtenhahn, 2010.

Staehelin, Adrian, Staehelin, Daniel ve Grolimund, Pascal. *Zivilprozessrecht*. Zürich: Schulthess, 2019.

Shen, Kuan-Ling. *Die Erledigung der Hauptsache als verfahrensrechtliches Institut zwischen Dispositins und Kostenrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2000.

Tanrıver, Süha. *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin, 2021.

Tuncer Kazancı, İdil. *Tasarrufun İptali Davalarında İspat*. Ankara: Yetkin, 2015.

Umar, Bilge. *Türk İcra-İflâs Hukukunda İptal Dâvası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1963.

Umar, Bilge. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin, 2014.

Uyar, Talih; Uyar, Alper ve Uyar, Cüneyt. *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. III*. Ankara: Bilge, 2014.

Uyar, Talih. *Tasarrufun İptali Davaları*. Ankara: Bilge, 2017.

Üstündağ, Saim. *Medenî Yargılama Hukuku*, İstanbul: Nesil, 2000.

Üstündağ, Saim. *İflâs Hukuku*, İstanbul: Yaylacık, 2009.

Yıldırım, M. Kâmil. *İcra ve İflas Hukukunda İptal Davaları*. İstanbul: Alfa, 1995.

Yıldırım, M. Kâmil ve Deren-Yıldırım, Nevhis. *İcra ve İflâs Hukuku*. İstanbul: Beta, 2016.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi C. 3*. Ankara: Yetkin, 2017.